

3313

۱۰۰۰
۱

۱۴۰
۲
مهرش

برائت عقلی و شرعی در لَمعه

شامل دو مبحث

«برائت شرعی و عقلی - مصادیق جریان برائت در لَمعه»

نفیسه یوسفی

سرشناسه: یوسفی، نفیسه، ۱۳۶۱-

عنوان قرارداد: اللمعة الدمشقية. برگزیده الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية. برگزیده عنوان و نام‌پدیدآور: برائت عقلی و شرعی در لمعه: شامل دو مبحث «برائت شرعی و عقلی - مصادیق جریان برائت در لمعه» / نفیسه یوسفی. مشخصات نشر: قم: انتشارات آیین محمود، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری: ۱۵۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴-۷۲۶۶-۲۵۰۰۰۰ ریال

یادداشت: کتابنامه

موضوع: شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴-۷۸۶ق. اللمعة الدمشقية - نقد و تفسیر
موضوع: شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۶ق - الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية - نقد و تفسیر

موضوع: برائت (اصول فقه)

موضوع: Bara'at (Islamic Law)

موضوع: برائت (اصول فقه) - مطالعات تطبیقی

موضوع: Bara'at (Islamic Law) - Comparative Studies

شناسه افزوده: شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴-۷۸۶ق. اللمعة الدمشقية. شرح
شناسه افزوده: شهید ثانی، زین الدین بن علی، ۹۱۱-۹۶۶ق. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية
شرح

رده بندی کنگره: ۱۳۹۸، ۲۹۱، ۵۱۶۳۴

رده بندی دیویی: ۳۱/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۶۶۷۳

برائت عقلی و شرعی در لمعه (برائت شرعی و عقلی - مصادیق جریان برائت در لمعه)

نفیسه یوسفی

ناشر: آیین محمود

صفحه آرا / طراح: امیری / حیدری

سال و نوبت چاپ: ۱۳۹۸ - چاپ اول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴-۷۲۶۶-۲۵۰۰۰۰

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۶۶۷۳

شمارگان: ۱۰۰۰ هزار جلد

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۹۲۵۱۲۸۳۷

آدرس: قم، ۴۵ متری صدوق، ک ۵۶، پ ۱۱، انتشارات آیین محمود، تلفن: ۰۲۵۳۲۹۲۸۰۵۱

تقدیم به:

بانوی و آب و آینه، کریمه اهل بیت حضرت معصومه سلام الله علیها، که همواره الطاف
بنی گوارانه ایشان گره گشای سختی های زندگی ما بوده است.

و تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم به پاس زحمات خستگی ناپذیرشان

www.ketab.ir

فهرست مندرجات (اجمالی)

برائت عقلی و شرعی در لمعه

۹	یادداشتی از دکتر ابراهیمی.....
۱۱	مقدمه مؤلف.....

بخش اول: برائت شرعی و عقلی

۱۵	فصل اول: کلیات.....
۲۱	فصل دوم: اصل برائت.....
۲۷	فصل سوم: مستندات فقهی برائت شرعی.....
۴۹	فصل چهارم: برائت عقلی یک قاعده فقهی.....

بخش دوم: مصادیق جریان برائت در لمعه

۶۴	کتاب صلاة.....
۶۶	کتاب زکات.....
۶۷	کتاب خمس.....
۶۸	کتاب صوم.....
۷۰	کتاب حج.....
۷۳	کتاب کفارت.....
۷۴	کتاب نذر.....
۷۵	کتاب قضاء.....
۷۶	کتاب متاجر.....
۷۸	کتاب دین.....
۷۹	کتاب رهن.....
۸۰	کتاب ضمان.....
۸۱	کتاب حواله.....

۸۲.....	کتاب کفاله.....
۸۳.....	کتاب مضاربه.....
۸۴.....	کتاب ودیعه.....
۸۶.....	کتاب عاریه.....
۸۷.....	کتاب مساقاة.....
۸۸.....	کتاب اجاره.....
۹۰.....	کتاب وکالت.....
۹۱.....	کتاب سبق ورمایه.....
۹۲.....	کتاب جعال.....
۹۴.....	کتاب وصایا.....
۹۵.....	کتاب نکاح.....
۹۷.....	کتاب طلاق.....
۹۹.....	کتاب ایلاء.....
۱۰۰.....	کتاب لعان.....
۱۰۱.....	کتاب عتق.....
۱۰۳.....	کتاب اقرار.....
۱۰۷.....	کتاب غصب.....
۱۰۸.....	کتاب لقطه.....
۱۱۱.....	کتاب صید و ذبائح.....
۱۱۲.....	کتاب اطعمه و اشربه.....
۱۱۳.....	کتاب ارث.....
۱۱۴.....	کتاب حدود.....
۱۲۰.....	کتاب قصاص.....
۱۲۱.....	کتاب دیات.....
۱۲۸.....	منابع.....

یادداشتی از دکتر ابراهیمی

«الحمد لله رب العالمین و الصلوة والسلام علی محمد و اله

الطیبین الطاهرین»

موضوع برائت عقلی و شرعی از موضوعات مهم مباحث اصول فقه است اصول عقلیه در کنار ادله اربعه به کار مجتهد می آیند تا در استنباط حکم شرعی از آنها بهره گردد.

در صورت وقوع شک در اصل تکلیف بنا به سیره عقلاء و بنای عقلاء و اصولیین، محل جریان اصل برائت است. اصل برائت از اصول کلی حقوقی هم شمرده می شود و در تمامی نظام های حقوقی، از جمله نظام حقوقی اسلام جایگاه رفیعی دارد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز اصل برائت به عنوان اصل اولی، پذیرفته شده است. در مباحث فقهی، آن زمان که فقیه با تتبع در ادله فقهی به دلیل خاصی که دارای حکمت باشد نمی رسد ناچار است برای رفع حیرت و شک به اصل برائت تمسک کند. زیرا در صورتی که بخواهد پس از فحص و تتبع لازم بدون دلیل حکمی صادر نماید تبع عقاب بالابیان لازم می آید که عقلاً قبیح است و شارع هم که از عقلاء بلکه رئیس العقلاست این مطلب را تأیید می کند. در برائت عقلی مبنای استقرار قاعده برائت دلیل عقلی در صغری و کبری است اما در برائت شرعی نتیجه تابع اخس مقدمتین و یکی از صغریات یا کبریات بحث شرعی است و نتیجه هم شرعی خواهد بود. پس در صورتی که عقل یا شرع بخواهند بدون دلیل حکمی را صادر کنند خلاف وجدان جمعی مشترک کیان ملل و نحل را انجام داده اند. از منظر فقهاء و استنباط حکم شرعی الهی نیز، اصل بر عدم تکلیف معین است مگر آن که دلیلی اجمالی یا تفصیلی در موضوع یا حکم وجود داشته باشد. نویسنده در این کتاب، تتبع جزئی در انواع شک ها شامل شک بدوی، سببی، در رافع، مقتضی، ساری، مسببی، طاری و مقرون به علم اجمالی نموده است و نظر اکثر علماء و اصولیین را در هر شک بیان کرده اند و در ادامه مستندات فقهی برائت شرعی، به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته است آیات مورد استناد و روایات مورد تأکید نویسنده است.

دکترین آخوند خراسانی(ره) و شیخ اعظم انصاری(ره) در این باب استناد به آیات، مورد توجّه است.

یکی از ابواب مهم در اصول، بحث تعارض‌هاست. برخلاف تعارض در قوانین که در مرحله استناد و اثبات، دلیل تعارض میان قوانین مختلف صورت می‌پذیرد. در علم اصول فقه هرگاه باب تعارض فتح می‌گردد بحث و بررسی بر سر میزان و نحوه حجّیت دلیل یا اماره مورد بررسی است. به عنوان مثال در صورت تعارض میان براءت و استصحاب کدام یک مقدم است؟ اقوال مختلف و مصادیق متعدّد مورد بررسی قرار گرفته است. فارغ از مباحث سنتی اماره بودن یا اصل بودن استصحاب و جمله معروف الاستصحاب عرش الاصول و فرش الاماره و مباحث عدم تکلیف (مدلول استصحاب) و رفع تکلیف (مقتضی اصل براءت) باید به آثار اجتماعی این تعارض توجّه نمود. (ر.ک: کتاب تعارض قوانین و تحولات بین‌المللی).

تفاوت دکترین حقوق‌دانان و فتاوی معتبر فقهی ریشه در موضوعاتی از جمله همین تعارض‌ها دارد. (ر.ک: مقاله دکترین و فتاوی معتبر: همانندی‌ها و تفاوت‌ها). در باب براءت از وی نیازمند بازنگری جدی مباحثی است که این تقسیمات سنتی را مورد بررسی قرار داده است. (ر.ک: نظریه ریسک (خطر) در کنار نظریه تقصیر در باب مسئولیت مدنی شرکت‌ها و فعالیت‌های اقتصادی زیان‌آور مثل پتروشیمی) به عنوان مثال در صورت پذیرش نظریه ریسک بر مبنای قاعده فقهی اهم و مهم جایی برای توجّه به تفکیک جاهل قاصر و مقصّر در حق الناس نیست هر چند در جنبه شک در تکلیف در جهت حق اللهی موضوع ساقط است. احصاء آثار و تطبیق براءت در موضوعات مختلف که در کتب اقرار، غصب، لقطه بیان شده است. از نوآوری‌های این طرح پژوهشی محسوب می‌شود به دانش‌پژوهان رشته‌های فقه و مبنای حقوق اسلامی و حقوق خواندن و تکمیل این متن توصیه می‌گردد.

- «مقاله دکترین و فتاوی معتبر: همانندی‌ها و تفاوت‌ها» فصلنامه مطالعات بین‌المللی، ۱۳۸۸، شماره ۲۲، سال ششم، شماره ۲، ۱۳۸۸

- تعارض قوانین و تحولات بین‌المللی، نشر آیین احمد، ۱۳۹۵

أجره علی الله

دکتر علی‌رضا ابراهیمی

عضو هیأت علمی دانشکده الهیات دانشگاه قم

۱۳۹۷/۱۲/۱۰

مقدمه مؤلف

لزوم اجتهاد و تلاش برای رسیدن به احکام شرعی الهی به رغم گذشت زمان و ایجاد فاصله میان دوره مکلفین و زمان نزول قرآن و روایات و مخصوصاً وجود بسیاری از وقایع و حوادث نو و جدید که فاقد هر گونه نصّ قرآنی و روایی هستند امری مسلم و انکارناپذیر است. تمسک به اصول عملیه تنها راهی است که مجتهد در فرض فقد دلیل می‌تواند با استناد به آن‌ها حکم مسأله فاقد دلیل را روشن کند که یکی از این ادله فقهاتی، اصل برائت می‌باشد در این کتاب سعی بر این است که در ابتدا و در بخش اول با عنایت به آراء شیخ انصاری و آخوند خراسانی، به طور اختصار ادله قائلین به جریان برائت مورد بررسی قرار گرفته و بعد از اثبات این اصل به واسطه ادله اربعه، در بخش دوم با محور قرار دادن کتاب شریف لمعه و با تکیه بر آراء شهید اول و شهید ثانی در این کتاب، به ثمرات و مصداق جریان آن در ابواب مختلف فقهی این کتاب پرداخته می‌شود.

تابستان ۱۳۹۷

نقیصه یزدانی